



ÅRSRAPPORT 2007

FORSØKSDYRUTVALGET, ÅRSRAPPORT FOR 2007

SAMMENSETNING

Utvalget skal bestå av syv faste medlemmer med personlige varamedlemmer som oppnevnes av Mattilsynet, vanligvis for fire år av gangen. Oppnevningen av fire henholdsvis tre medlemmer med varamedlemmer skjer med to års mellomrom slik at den nødvendige kontinuitet opprettholdes. Ingen bør oppnevnes for mer enn to perioder sammenhengende.

I 2004 besluttet Mattilsynet å videreføre en prøveperiode med en representant for teknisk personale ved forsøksdyravdelingene.

Utvalgets sammensetning

Forsøksdyrutvalget sammensetning fra 1. januar 2007 var som følger:

- 1) **Leder: Marianne Olsson**, advokat.
Varaleder: Åsne Julsrud Jalling, tingrettsdommer.
- 2) **Medlem: Gunnar Nicolaysen**, prof. dr. med.
Varamedlem: Karin Benan, seksjonsoverlege.
- 3) **Medlem: Dag R. Sørensen**, veterinær, dr. philos.
Varamedlem: Signe Videm, veterinær dr. scient.
- 4) **Medlem: Dag Marcus Eide**, overveterinær, dr. scient.
Varamedlem: Vera Astrid Klafstad Rodas, veterinær.
- 5) **Medlem: Geir Wing Gabrielsen**, forsker, dr. philos.
Varamedlem: Aurora Brønstad, veterinær, PhD.
- 6) **Medlem: Brit Hjeltnes**, avdelingsdirektør, dr. scient.
Varamedlem: Jon-Erik Juell, dr. philos.
- 7) **Medlem: Anton Krag**, biolog, dyrevernerorganisasjonene.
Varamedlem: Siri Martinsen, veterinær, dyrevernerorganisasjonene.
- 8) **Medlem: Ingvill Løken**, avdelingsingeniør.
Varamedlem: Carsten Lund, avdelingsingeniør.

Følgende endringer av utvalgets sammensetning skjedde i 2007:

Leder Marianne Olsson, sa opp vervet sitt i februar 2007, og ble erstattet av **Eli Volckmar** (advokat) i august 2007.

Medlem Dag R. Sørensen, gikk av etter å ha vært i 2 perioder sammenhengende, og ble erstattet av **Grete Bæverfjord** (veterinær, dr. scient.) i august 2007.

Varamedlem Jon-Erik Juell gikk bort, og ble erstattet av **Bjørn Olav Rosseland** (prof. dr. scient.) i august 2007.

Sekretariatet

Forsøksdyrutvalgets sekretariat har kontorer i Mattilsynets lokaler på Adamstua i Oslo. Sekretariatet var i 2007 organisert under Mattilsynets nasjonale senter for dyr og animalsk mat fram til 1/9 og fra 1/9 under Mattilsynets regionkontor Rogaland og Agder. Veterinær Bjørn Groven (permisjon 5/5-31/12) og dr. scient. Gunvor Knudsen bemannet sekretariatet i 2007. Annette Ommundsen (innleid konsulent) har bistått sekretariatet med utvikling av IT-verktøy (Forsøksdyrutvalgets tilsyns- og søknadssystem, FOTS) 1 dag pr. uke i mai, juni og august. Inger Gulliksen Stabell har vært ansatt i 50% administrativ stilling i perioden 1/10-31/12. I 2007 benyttet dessuten utvalgets sekretariat kontorstøtte tilsvarende ca. 40% stilling fra Mattilsynets hovedkontor samt noe støtte fra region Rogaland og Agder. Utvalgets medlemmer har i større eller mindre grad arbeidet på timebasis med flere forskjellige saker utenom utvalgets faste møter.

VIRKSOMHETEN

Generelt

Forsøksdyrutvalget er satt til å forvalte dyrevernløvens bestemmelser om forsøk med dyr, herunder oppgaven med å godkjenne forsøksdyravdelinger og kontrollere selve forsøkene. Ingen kan utføre forsøk med dyr uten tillatelse fra Forsøksdyrutvalget eller den det bemyndiger. I dyrevernløvens §22 er det hjemlet adgang for at utvalget på avgrensede områder kan delegerer denne kompetansen til å gi tillatelse til en person som utvalget har godkjent som ansvarshavende for en registrert forsøksdyravdeling.

Med dyreforsøk forstås i denne sammenheng, med visse unntak (jfr. forskrift om forsøk med dyr §2), alle forsøk på dyr av biologisk, psykologisk, etologisk, fysikalsk eller kjemisk art (jfr. forskrift om forsøk med dyr §2 og §3).

Oppstillings- og miljøforholdene for forsøksdyr skal minst oppfylle retningslinjene i appendiks A i Europarådets forsøksdyrkonvensjon (jfr. forskrift om forsøk med dyr §12).

Mattilsynet har fastsatt en instruks for Forsøksdyrutvalget som gir nærmere retningslinjer om utvalgets sammensetning, virksomhet og sekretariat. Mattilsynets hovedkontor er klageinstans for Forsøksdyrutvalget. Forsøksdyrutvalget mottok 3 klager på vedtak truffet i 2007.

Forsøksdyrutvalgets møter

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|---|------|------|------|
| Antall møter: | 11 | 11 | 11 |
| Antall saker på møter: | 280 | 268 | 265 |
| Antall orienteringer/foredrag på møter: | 3 | 3 | 1 |

Utvalget har hatt 11 ordinære møter i løpet av 2007. I alt 280 saker av ulike karakter ble behandlet på utvalgets møter i beretningsåret. Av disse var 54 saker av mer generell karakter (f.eks. administrative eller organisatoriske), og er ikke spesifisert i avsnittene under.

På enkelte møter velger Forsøksdyrutvalget å innkalle ressurspersoner for å informere om aktuelle saker eller faglige problemstillinger. I beretningsåret ble det holdt 3 slike presentasjoner i forbindelse med utvalgsmøter.

Godkjenning av avdelinger og inspeksjoner

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|--|------|------|------|
| Antall møtesaker ang. godkjenning av avdelinger: | 19 | 15 | 21 |
| <u>Hvorav</u> | | | |
| Godkjent uten anmerkninger: | 8 | 10 | 17 |
| Godkjent på vilkår: | 6 | 4 | 2 |
| Avslått: | 0 | 1 | 2 |

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|------------------------|------|------|------|
| Antallet inspeksjoner: | 8 | 12 | 21 |
| <u>Hvorav</u> | | | |
| Uanmeldte: | 0 | 0 | 1 |

I henhold til forskrift av 16. januar 1996 om forsøk med dyr skal alle forsøksdyravdelinger godkjennes av Forsøksdyrutvalget. Forsøksdyravdelinger kan etter inspeksjon godkjennes for en periode inntil 4 år. I løpet av perioden bør det foretas uanmeldte inspeksjoner for å kontrollere at forutsetningene for den gitte godkjennelse står ved lag, og at prosjekter som er i gang gjennomføres i samsvar med godkjent forsøksplan. Før fornyet godkjennelse av en avdeling skal det alltid foretas inspeksjon (jfr. Instruks for Forsøksdyrutvalget §6).

Enhver forsøksdyravdeling som ikke har veterinær som ansvarshavende, skal knytte til seg en navngitt veterinær som skal gi råd om dyrenes oppstalling, miljø og behandling.

Forsøksdyrutvalget har utgitt en instruks som fastsetter oppgavene til navngitt veterinær ved forsøksdyravdelingen (<http://www.fdu.no/fdu/regelverk/>).

Antallet forsøksdyravdelinger med aktiv forskningsvirksomhet var ved utgangen av meldingsåret 68. I tillegg kommer 2 registrerte avls- og forsyningsvirksomheter.

Utvalget har i meldingsåret foretatt 8 inspeksjoner i forsøksdyravdelinger. Under inspeksjonene deltar normalt sekretæren sammen med et medlem av utvalget og/eller den lokale offentlige veterinær (f.eks. fra Mattilsynets distriktskontorer). Utvalget har ikke hatt kapasitet til å gjennomføre uanmeldte inspeksjoner i 2007.

Godkjenning av ansvarshavende

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|--|------|------|------|
| Antall møtesaker ang. godkjenning av ansvarshavende: | 12 | 15 | 17 |
| <u>Hvorav</u> | | | |
| Godkjent uten anmerkninger: | 12 | 15 | 14 |
| Godkjent på vilkår: | 0 | 0 | 3 |
| Avslått: | 0 | 0 | 0 |

Enhver forsøksdyravdeling skal ha en ansvarshavende. Den ansvarshavende skal være godkjent av Forsøksdyrutvalget, for inntil 4 år. Ansvarshavende må ha sin arbeidsplass ved den institusjon/bedrift hvor tilsynet skal foretas. Som ansvarshavende kan primært godkjennes en person med universitets- eller høyskoleutdannelse, og med erfaring fra dyreforsøk. Ansvarshavende plikter å holde sine faglige forsøksdyrkunnskaper og ferdigheter ved like, og gjenoppnevning som ansvarshavende kan gjøres avhengig av slik faglig oppfølging (jfr. forskrift om forsøk med dyr §6).

Ansvarshavende plikter å føre tilsyn med at forsøksdyrvirksomheten innenfor institusjonen/bedriften drives i samsvar med lov og forskrift og andre vilkår som måtte være fastsatt av Forsøksdyrutvalget.

Utvalget kan med visse forbehold delegere retten til å godkjenne forsøk som faller innenfor rammen av institusjonens/bedriftens godkjenningsdokument til ansvarshavende. Det store flertall forsøk på forsøksdyravdelinger blir i praksis godkjent lokalt. Kopier av alle søknader om tillatelse til å gjennomføre dyreforsøk skal sammen med tillatelsen oversendes utvalget senest 1 uke etter at tillatelsen er gitt.

Hvis ansvarshavende er i tvil om forsøket ligger innenfor rammen av det godkjenningsdokument som er gitt, eller av andre grunner finner det vanskelig å ta en beslutning, skal søknaden oversendes utvalget for avgjørelse sammen med en begrunnelse.

Forsøk som påfører dyr betydelig eller vedvarende smerte, samt ansvarshavendes egne forsøk, må alltid behandles av Forsøksdyrutvalget.

I beretningsåret ble 12 nye ansvarshavende, faste stedfortredere eller vikarer for ansvarshavende godkjent.

Godkjenning av forsøk på godkjent avdeling

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|--|-----------|------|------|
| Antall møtesaker ang. forsøk på godkjent avdeling: | 62 | 41 | 43 |
| <u>Hvorav</u> | | | |
| Godkjent uten anmerkninger: | 42 | 23 | 17 |
| Godkjent på vilkår: | 12 | 12 | 16 |
| Avslått: | 8 | 6 | 10 |

Alle som skal utføre forsøk med dyr som omfattes av forskrift for forsøk med dyr, skal innhente tillatelse fra Forsøksdyrutvalget eller fra en person dette utvalget har bemyndiget. Forsøk med dyr må ikke finne sted med mindre det dreier seg om ervervelse av kunnskap som tar berettigede samfunnsmessige eller vitenskapelige hensyn.

Ved forsøk som antas å påføre dyret smerte, og der formålet med forsøket er til hinder for at smerten kan lindres, må det stilles særskilte krav til forsøkets vitenskapelige og praktiske nytteverdi.

Forsøk med dyr skal bare tillates dersom annen vitenskapelig tilfredsstillende metode som ikke krever bruk av dyr, ikke er anvendelig i praksis. Tillatelse til å utføre forsøk på godkjent forsøksdyravdeling kan gis for inntil 4 år om gangen. Forsøk som antas å medføre vedvarende eller betydelig smerte, kan bare gis av Forsøksdyrutvalget for 2 år om gangen.

Til sammen 62 saker om dyreforsøk utført ved forsøksdyravdeling er vurdert av utvalget. Dette resulterte i 54 forsøk godkjent, og 8 forsøk avslått. 12 prosjekter er imidlertid først godkjent etter innhenting av supplerende informasjon og/eller endring av protokoll. Også i enkelte saker med positivt utfall ved første gangs behandling, har utvalget hatt merknader med forslag til justering av forsøksprotokoll og prosedyrer.

Utvalget har videre anledning til å gi den enkelte institusjon/bedrift en generell godkjenning (såkalt "blokkgodkjenning") til bruk av forsøksdyr i forbindelse med rutinediagnostikk, produksjon av biologiske produkter og i kontrollvirksomhet (jfr. forskrift om forsøk med dyr §11). Forsøksdyrutvalget har valgt å gi slike tillatelser for maksimum 2 år om gangen. Det ble gitt 6 slike blokkgodkjenninger dette året.

Godkjenning av forsøk utenfor godkjent avdeling

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|---|-----------|------|------|
| Antall møtesaker ang. forsøk utenfor godkjent avdeling: | 73 | 89 | 60 |
| <u>Hvorav</u> | | | |
| Godkjent uten anmerkninger: | 32 | 46 | 36 |
| Godkjent på vilkår: | 38 | 29 | 12 |
| Avslått: | 3 | 14 | 12 |

Tillatelse til å utføre forsøk utenfor godkjent forsøksdyravdeling (feltforsøk) kan gis av Forsøksdyrutvalget for inntil 2 år om gangen.

Det har de siste årene vært en økning i bruk av viltlevende dyr til forsøk, og et stort antall ville dyr blir hvert år fanget og merket. Utvalget er opptatt av å stille samme krav til feltforsøk som til forsøk utført ved avdelinger når det gjelder krav til kvalitet og gjennomføring.

I 2007 har Forsøksdyrutvalget gitt tillatelse til 73 feltforsøk, mens 3 søknader ble avslått. 38 søknader om feltforsøk ble godkjent på vilkår, etter innhenting av supplerende informasjon og/eller endring av protokoll.

Revisjoner av tillatelser gitt av ansvarshavende

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|--|------------|------|------|
| Antall søknader godkjent av ansvarshavende lokalt: | 440 | 464 | 349 |
| Hvorav | | | |
| Antall revidert av utvalget: | 109 | 189 | 172 |
| Antall ikke revidert: | 331 | 275 | 177 |
| Ca. prosent revidert: | 25% | 40% | 50% |

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|--|------|------|------|
| Antall møtesaker ang. revisjonsvirksomhet: | 5 | 2 | 22 |

Forsøksdyrutvalget gjennomfører rutinemessig tilsyn av tillatelser til å utføre dyreforsøk gitt av ansvarshavende ved de enkelte forsøksdyravdelinger. Avgjørelser tatt av den lokale ansvarshavende kan overprøves av Forsøksdyrutvalget. Utvalget har dette året gjennomført revisjon av ca. 25% av i alt 440 søknader godkjent av ansvarshavende lokalt.

Det er gitt tilbakemelding til ansvarshavende i alle reviderte saker. Som følge av revisjonene ble 5 revisjonssaker tatt opp til diskusjon i Forsøksdyrutvalget.

Øvrig virksomhet

Utover behandling av søknader om godkjenning av forsøksdyravdelinger, ansvarshavende og dyreforsøk, har Forsøksdyrutvalget i beretningsåret hatt oppe til vurdering, eller utredet på eget initiativ, en rekke viktige temaer. Grunnet flere år med underbemanning, har arbeidet med å styrke utvalgets saksbehandling og arkiveringsrutiner blitt gitt høy prioritet også i 2007.

Elektronisk tilsyns- og søknadssystem

Forsøksdyrutvalgets tilsyns- og søknadssystem (FOTS) ble tatt i bruk 1. januar 2007. For 2007 ble systemet benyttet til alle søknader om forsøk med dyr og til rapportering av antall benyttede dyr fra disse forsøkene.

Mye ressurser har gått til å løse oppstartsproblemer, informere og veilede brukerne samt justere systemet. FOTS er fortsatt under utvikling og tenkes også brukt som en database.

Tilbakemeldinger fra brukerne er i hovedsak positive og ansvarshavende melder om enklere saksbehandling lokalt. På sikt forventes FOTS også å gi betydelige besparelser for utvalgets sekretariat.

Manglende godkjenning av forsøksdyravdelinger

Det har i mange år vært et mangelfullt tilsyn med landets forsøksdyravdelinger. I 2007 manglet til enhver tid omlag halvparten av forsøksdyravdelingene godkjenning i henhold til forsøksdyrforskriften. Ressurssituasjonen i Forsøksdyrutvalget har ikke gjort det mulig å gjennomføre inspeksjoner av alle forsøksdyravdelinger hvert fjerde år slik det er krav om i forsøksdyrforskriften.

Utvalget har vært i dialog med Mattilsynet for å finne en løsning på problemet. I mellomtiden har utvalget prioritert inspeksjoner på de avdelingene der behovene har vært størst.

Forsøksdyrutvalget er positive til en ny løsning for inspeksjon og godkjenning av forsøksdyravdelinger. Samtidig har utvalget understreket viktigheten av at kontrollen med forsøksdyrvirksomheten utøves av personer med nødvendig kompetanse.

Etter forslag fra Forsøksdyrutvalget ble en arbeidsgruppe nedsatt av Mattilsynet i 2006, men grunnet ressursmangel er ikke arbeidet kommet i gang.

Uttalelser og vedtak av prinsipiell interesse

I 2007 har Forsøksdyrutvalget arbeidet med følgende saker av prinsipiell interesse (se www.fdu.no for mer informasjon om prinsipputtalelser):

BRUK AV NEVROMUSKLÆRE BLOKKERE TIL FORSØKSDYR

Stoffer som blokkerer nevro-muskulær signaloverføring brukes for å hemme muskeltonus under anestesi på både mennesker og dyr. Spesiell forsiktighet må utvises ved systemisk bruk av slike stoffer fordi de spesifikt blokkerer nevro-muskulær signaloverføring, men uten å ha noen smertestillende effekt, inducere bevissthetstap eller ha annen beroligende virkning. Hvis nevro-muskulære blokkere gis til et våkent dyr vil de ikke forhindre opplevelse av smerte, og dyret vil være paralyseret uten å kunne gi uttrykk for det på vanlig måte. Feil bruk av nevro-muskulære blokkere innebærer derfor stor fare for alvorlig lidelse hos forsøksdyr, og vil være i strid med Dyrevernsloven §2 om at dyr ikke skal komme i fare for å lide.

Nevromuskulære blokkere skal ikke brukes i stedet for generell anestesi.

Forskere som søker om å bruke nevro-muskulære blokkere på dyr i prosjektet sitt må minimum:

1. Begrunne behovet for nevro-muskulære blokkere og redegjøre for hvorfor alternativer ikke kan anvendes.
2. Angi anestesiprotokoll og metoder for å ventilere dyret mens det er påvirket av nevro-muskulære blokkere
3. Redegjøre for hvordan anestesidybde skal monitoreres og evalueres.

Følgende minimumskrav gjelder for all bruk av nevro-muskulære blokkere til dyr – uavhengig av om de skal overleve eller ikke:

1. Nevromuskulære blokkere må kun brukes sammen med en etablert og veldokumentert anestesiprotokoll som sikrer stabil anestesi så lenge inngrepet varer. Anestesi protokollen må være dokumentert for den arten det gjelder.
2. Bruk av nevro-muskulære blokkere skal avgrenses i tid til den del av forsøket der det

er helt nødvendig. Fortrinnsvis bør korttidsvirkende nevro-muskulære blokkere velges. Alternativer til nevro-muskulære blokkere må vurderes.

3. Nevromuskulære blokkere må kun brukes av erfarne forskere med kompetanse i dyreanestesi og med tilstrekkelige kunnskaper om legemiddel virkninger og interaksjoner med andre legemidler brukt under anestesi. Ekstra forsiktighet må utvises når autonome funksjoner blokkeres fordi disse vil påvirke normale kardiovaskulære responser under anestesi.

4. En nødprosedyre må være etablert i tilfelle en akutt situasjon skulle oppstå (for eksempel strømbrudd og stans av ventilator, smertepumpe o.l.) Det er viktig at hensynet til dyret blir satt i fokus og ivaretatt

Forskere som skal benytte seg av nevro-muskulære blokkere må redegjøre for disse punktene før godkjenning kan gis av ansvarshavende. Forsøk som ikke oppfyller disse kravene (feks. uerfarne forskere, nevro-muskulære blokkere på nye arter (f.eks. fisk!), uten tilgang til overvåkingsutstyr, eller der det er tvil, må oversendes til FDU sentralt.

PRINSIPPER FOR SMITTEFORSØK MED DØDELIGHET

Utvalget anser smitteforsøk som medfører alvorlige symptomer og dødelighet på fisk som smertefulle ut fra et føre-var-prinsipp, jf. dyrevernløvens § 2 og forsøksdyrforskriftens § 1.

Når smitteforsøk som medfører alvorlige symptomer og dødelighet på fisk anses som smertevoldende medfører dette at utvalget, og ikke ansvarshavende, skal behandle slike søknader. Utvalget ønsker at søknad om standardiserte smitteforsøk med samme hensikt behandles som blokk-søknader av utvalget. Godkjenning vil kunne gis for inntil 2 år. Dette vil gi en tilsvarende saksbehandling som f.eks. akutt giftighetstesting på fisk. Mer forskningspregede/ikke-repeterende forsøk behandles som enkeltsøknader av utvalget. Dette medfører at søknader om denne type smitteforsøk, som ikke er en del av en blokk-søknad bør planlegges i god tid før gjennomføring da søknadene må behandles av FDU og ikke kan behandles lokalt.

Utvalget er forberedt på at denne praksisendringen, dvs. at alle smitteforsøk på fisk som medfører alvorlige symptomer og dødelighet anses som smertevoldende ut fra et føre-var-prinsipp, vil medføre at statistikken over smertevoldende forsøk vil vise en økning.

FORVALTNINGSMERKING AV VILLE DYR

DN radiomerket hannulven i det såkalte Osdalsparet i Rendalen den 21/3-07. Hensikten med merkingen var å spore ulven og å felle den dersom den beveget seg utenfor et etablert forvaltningsområde for ynglende ulv. DN hadde ikke søkt og Forsøksdyrutvalget hadde dermed ikke gitt tillatelse til denne merkingen, som måtte antas å innebære den samme belastning for dyrene som merking av ulv i forbindelse med tidligere tillatelser.

Forsøksdyrutvalget var etter dette av den oppfatning at merkingen må anses som et dyreforsøk etter forsøksdyrforskriften § 3.

Konklusjonen støttes av forsøksdyrforskriften § 2, som unntar "enkel identitetsmerking av dyr" fra begrepet "forsøk". "Enkel identitetsmerking" blir i

denne bestemmelsen sidestilt med oppsamling av sekreter, blodprøver osv. som ikke medfører ”annet enn forbigående lett smerte eller ubehag”. Radiomerking innebærer blant annet jaging etterfulgt av bedøvelse, og dermed hensettelse av dyret i ufysiologisk tilstand og ikke ubetydelig risiko i denne forbindelse. Det kan dermed fastslås at denne formen for merking ikke kan anses som “enkel identitetsmerking”, og kan følgelig heller ikke være unntatt fra hovedregelen om hva som er et dyreforsøk jf. forskriftens § 3.

SMERTEVOLDENDE FORSØK MED MUS FOR TESTING AV SKJELL

På møtet i desember 2007 valgte Forsøksdyrutvalget å avslå søknad for å teste om skjell til humant konsum inneholder fettløselige toksiner – såkalt DSP. Utvalget fant at de metoder som skal benyttes oppfyller ikke kravene beskrevet i forsøksdyrforskriftens § 8, tredje ledd: ”Tillatelse til å utføre forsøk med dyr skal bare gis dersom annen vitenskapelig tilfredsstillende metode som ikke krever bruk av dyr, ikke er anvendelig i praksis”.

Utvalget er kjent med at det fins akkrediterte alternative kjemiske metoder, som er anvendelige i praksis. Utvalget er videre kjent med at kjemiske tester viser en større spesifisitet enn musetesten. Musetesten kan gi falsk positive resultater med det resultat at skjell som er ufarlige for mennesker holdes tilbake. Utvalget anser derfor musemetoden å være verken vitenskapelig eller etisk akseptabel å bruke.

Deltagelse på møter

For å holde seg orientert og oppdatert, har representanter for Forsøksdyrutvalget deltatt på relevante fora. I 2007 har utvalget vært representert i følgende møter og grupper:

Stiftelsesmøte for Norecopa – 10. oktober 2007. Norecopa har til formål å fremme alternativer (i videste forstand) til bruken av dyr i forskningen. Norecopa er en medlemsorganisasjon registrert i Brønnøysund med styre og årsmøte som høyeste organer. Den ble stiftet den 10. oktober 2007. Organisasjonen er tilsluttet organisasjonen ecopa (European Consensus-Platform for Alternatives), derav navnet Norecopa. For å bli tatt opp i ecopa, må en organisasjon fremstå som et nasjonalt senter (plattform) som omfatter representanter fra alle de fire interessepartene rundt dyreforsøk:

- Forvaltningen
- Akademia og forskningen
- Industrien
- Dyrevernorganisasjonene

Mattilsynets interessentdialog om dyrevern – 22. juni 2007.

Interessentdialogene er møtestedet der Mattilsynet møter brukere innenfor et spesielt fagområde for å diskutere prinsipielle spørsmål. Det var også i år en variert forsamling der mange ulike interesser var representert. Tema som blei tatt opp var blant annet oppfølging av den første interessentdialogen,

omorganiseringen av Mattilsynet, regelverksutvikling nasjonalt og internasjonalt på området dyrevelferd og Mattilsynet si rolle som forvalter av dyrevernregelverket.

Styringsgruppen for COST

COST (European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research)-aksjonen "Laboratory animal science and welfare".

Scand-Las

Skandinavisk forsøksdyrforening. Tromsø. 10.-13. mai 2007.

Utvalgsmedlemmer og repr. fra utvalgets sekretariat deltok.

Høringer

Forsøksdyrutvalget har i beretningsåret gitt innspill til Statens forurensningstilsyn (SFT). Høring om nytt kjemikalierregelverk om registrering, evaluering, autorisasjon og begrensning av kjemikalier, REACH, som gjennomføres som norsk forskrift.

Forsøksdyrutvalget gjorde oppmerksom på at det er en uttrykt målsetting i St.meld. nr. 12 (2002-2003) Om dyrehold og dyrevelferd å redusere antall forsøksdyr. Også REACH legger til grunn at dyreforsøk skal begrenses og unngås hvis mulig. Derfor er det avgjørende at SFT planlegger innlemmelsen av REACH i Norge under denne forutsetningen.

Informasjonsvirksomhet

Forsøksdyrutvalget sekretariat har ikke hatt kapasitet til å arrangere et kurs for ansvarshavende i 2007.

I samarbeid med Norecopa bidro Forsøksdyrutvalget til planleggingen av et internasjonalt møte om forsøk med ville dyr: Harmonisation of the Care and Use of Animals in Field Research som finner sted i mai 2008.

Forsøksdyrutvalgets sekretariat står for utvalgets løpende kontakt med de 68 lokale ansvarshavende, feltforskere og andre relevante parter. Utvalgets medlemmer får også et betydelig antall henvendelser.

Utvalget har i beretningsåret gitt uttalelser til diverse medier om forsøksdyrvirksomhet generelt, og om aktuelle enkeltsaker. Det har vært ca 175 henvendelser om innsyn i dokumenter som har med Forsøksdyrutvalgets virksomhet å gjøre.

Forsøk med dyr er et omdiskutert tema i samfunnet, og Forsøksdyrutvalget ser behovet for økt åpenhet på området. For å lette informasjonstilgangen har Forsøksdyrutvalget publisert relevant informasjon på sine nettsider (www.fdu.no). Hensikten er å opplyse publikum om utvalgets virksomhet, samt tilby forsøksdyrmiljøene praktiske ressurser og informasjon om f.eks. viktige prinsippvedtak.

Oslo 31. mai 2008

Eli Volckmar
leder (sign.)

Ingvill Løken
(sign.)

Grete Bæverfjord
(sign.)

Dag Marcus Eide
(sign.)

Geir Wing Gabrielsen
(sign.)

Brit Hjeltnes
(sign.)

Gunnar Nicolaysen
(sign.)

Anton Krag
(sign.)

STATISTIKK

Oppsummering

EK-statistikk

Statistikk over bruk av forsøksdyr foretas i forhold til den europeiske konvensjon om beskyttelse av virveldyr som brukes til eksperimenter og andre vitenskapelige formål, appendix B (EK-statistikk).

I 2007 ble det *totalt* benyttet 3.461.864 forsøksdyr i Norge, hvorav 3.400.694 fisk, 44.767 pattedyr og 2.631 fugler. Fisk utgjør dermed ca. 98% av alle forsøksdyr.

I 2007 ble 328.906 forsøksdyr benyttet i *godkjente forsøksdyrlaboratorier*, hvorav 270.553 fisk, 43.237 pattedyr og 1.344 fugler.

I 2007 ble 3.132.958 forsøksdyr brukt i såkalte *feltforsøk* (utenfor godkjent forsøksdyrlaboratorier), hvorav 3.130.141 fisk, 4.530 pattedyr og 1.287 fugler.

Annen statistikk

I tillegg til tallmaterialet som innsamles i henhold til EK-statistikken har Forsøksdyrutvalget samlet inn følgende informasjon:

- *Forsøk som medfører vedvarende eller betydelig smerte*

Begrepet "smerte" omfatter både fysisk og psykisk smerte, angst og stress.

Smertevoldende dyreforsøk er alle forsøk som antas å medføre vedvarende eller betydelig smerte, jfr. Forsøksdyrutvalgets prinsippavgjørelse av 11.12.02.

Praksisendringen iht. prinsipiell avgjørelse i utvalgets møte 20/11-08 (se ovenfor), medfører at antallet dyr og forsøk viser en økning. Smertevoldende dyreforsøk stiller særskilte krav til forsøkets vitenskapelige eller praktiske nytteverdi (jfr. forskrift om forsøk med dyr §8).

Antall smertevoldende dyreforsøk rapportert:

| | 2007 | 2006 | 2005 |
|----------------|--------|-------|-------|
| Antall forsøk: | 22 | 13 | 16 |
| Antall dyr: | 12.691 | 5.770 | 6.342 |

- *Oversikt over dyr som ikke regnes som forsøksdyr*

Forsøksdyrutvalget varslet i 2002 om at det er ønskelig med en oversikt over dyr anvendt til formål som omfattes bl.a. av Forsøksdyrforskriftens unntaksbestemmelser i §2, dvs. dyr som anvendes til *in vitro* formål, blodtapping, oppsamling av sekreter og eksk्रेter og forsøk som angår avl/oppdrett, fôring og miljø og hvor det ikke er grunn til å anta at forsøket vil medføre en ufysiologisk tilstand hos dyrene. Utvalget ønsket et anslag på antallet dyr på forsøksdyravdelinger som ikke regnes som forsøksdyr etter dagens lovverk. Til sammen ble det i 2007 rapportert om 1.911.455 fisk og 30.340 dyr av andre arter som ikke defineres som forsøksdyr. Se tabellen under "Annen statistikk" for detaljer. Fem forsøksdyravdelinger leverte ikke tall på dyr som ikke regnes som forsøksdyr.

STATISTIKK I HENHOLD TIL EUROPAKONVENSJONEN

Tabell 1: Antall forsøksdyr benyttet i 2007, totalt og fordelt etter art og opprinnelse

| Art/Anvendelse | A (1.1) | B (1.2) | C (1.3) | D (1.4) | SUM |
|-------------------------|------------------|---------------|---------------|------------|------------------|
| 1 Mus | 20 674 | 9 921 | 383 | 10 | 30 988 |
| 2 Rotte | 4 431 | 5 802 | 8 | 10 | 10 251 |
| 3 Marsvin | 0 | 290 | 0 | 0 | 290 |
| 4 Gullhamster | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| 5 Andre gnagere | 0 | 0 | 125 | 0 | 125 |
| 6 Kanin | 6 | 281 | 23 | 0 | 310 |
| 7 Hund | 20 | 0 | 0 | 0 | 20 |
| 8 Katt | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| 9 Mink og rev | 102 | 0 | 15 | 0 | 117 |
| 10 Hest og andre hovdyr | 155 | 0 | 0 | 0 | 155 |
| 12 Gris | 929 | 0 | 193 | 6 | 1 128 |
| 13 Storfe | 378 | 0 | 0 | 0 | 378 |
| 14 Småfe | 426 | 0 | 0 | 32 | 458 |
| 15 Rein | 3 | 0 | 161 | 0 | 164 |
| 16 Andre klauvdyr | 0 | 0 | 227 | 0 | 227 |
| 17 Andre pattedyr | 0 | 0 | 156 | 0 | 156 |
| 18 Høns | 1 182 | 0 | 0 | 0 | 1 182 |
| 19 Vaktel | 90 | 0 | 0 | 0 | 90 |
| 20 Andre fugler | 148 | 3 | 1 208 | 0 | 1 359 |
| 21 Krypdyr | 0 | 112 | 0 | 0 | 112 |
| 22 Amfibier | 0 | 0 | 60 | 0 | 60 |
| 23 Laks | 3 310 689 | 0 | 1 613 | 0 | 3 312 302 |
| 24 Andre laksefisk | 8 050 | 0 | 40 | 0 | 8 090 |
| 25 Torsk | 50 306 | 0 | 2 137 | 60 | 52 503 |
| 26 Andre marinefisk | 6 724 | 1 810 | 13 693 | 0 | 22 227 |
| 27 Sebrafsik | 4 786 | 60 | 60 | 0 | 4 906 |
| 28 Andre ferskvannsfisk | 200 | 380 | 86 | 0 | 666 |
| 29 Tifotkreps | 1 000 | 0 | 12 600 | 0 | 13 600 |
| SUM | 3 410 299 | 18 659 | 32 788 | 118 | 3 461 864 |

A (1.1) Fra norskregistrert avls-/brukervirksomhet. Direkte eller indirekte (jfr. forsøksdyrforskriftens §19).

B (1.2) Fra andre konvensjonsparter.

C (1.3) Fra andre kilder (andre land, viltlevende dyr m.m).

D (1.4) Gjenbruk (når et dyr brukes på nytt og et annet dyr kunne vært anvendt i stedet).

Tabell 2: Antall forsøksdyr benyttet Norge i 2007, totalt og fordelt etter formål

| Art/Anvendelse | E (2.1) | F (2.2) | G (2.3) | H (2.4) | I (2.5) | J (2.6) | SUM |
|-------------------------|----------------|------------------|------------|----------------|--------------|--------------|------------------|
| 1 Mus | 25 868 | 2 143 | 186 | 2 757 | 14 | 20 | 30 988 |
| 2 Rotte | 8 700 | 501 | 360 | 64 | 626 | 0 | 10 251 |
| 3 Marsvin | 0 | 290 | 0 | 0 | 0 | 0 | 290 |
| 4 Gullhamster | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| 5 Andre gnagere | 125 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 125 |
| 6 Kanin | 73 | 229 | 0 | 0 | 8 | 0 | 310 |
| 7 Hund | 17 | 3 | 0 | 0 | 0 | 0 | 20 |
| 8 Katt | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| 9 Mink og rev | 115 | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 | 117 |
| 10 Hest/ o.a. hovdyr | 155 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 155 |
| 12 Gris | 804 | 156 | 0 | 10 | 151 | 7 | 1 128 |
| 13 Storfe | 360 | 0 | 0 | 18 | 0 | 0 | 378 |
| 14 Småfe | 458 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 458 |
| 15 Rein | 164 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 164 |
| 16 Andre klauvdyr | 227 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 227 |
| 17 Andre pattedyr | 154 | 0 | 0 | 2 | 0 | 0 | 156 |
| 18 Høns | 11 | 1 119 | 0 | 18 | 0 | 34 | 1 182 |
| 19 Vaktel | 90 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 90 |
| 20 Andre fugler | 1 273 | 0 | 0 | 0 | 0 | 86 | 1 359 |
| 21 Krypdyr | 0 | 0 | 0 | 0 | 112 | 0 | 112 |
| 22 Amfibier | 60 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 60 |
| 23 Laks | 49 173 | 3 026 916 | 0 | 232 355 | 3 798 | 60 | 3 312 302 |
| 24 Andre laksefisk | 3 755 | 4 335 | 0 | 0 | 0 | 0 | 8 090 |
| 25 Torsk | 40 755 | 9 550 | 0 | 0 | 2 198 | 0 | 52 503 |
| 26 Andre marinefisk | 14 235 | 0 | 0 | 2 970 | 1 165 | 3 857 | 22 227 |
| 27 Sebrafisk | 2 806 | 0 | 0 | 2 100 | 0 | 0 | 4 906 |
| 28 Andre ferskvannsfisk | 286 | 0 | 0 | 380 | 0 | 0 | 666 |
| 29 Tifotkreps | 1 000 | 0 | 0 | 12 600 | 0 | 0 | 13 600 |
| SUM | 150 664 | 3 045 242 | 546 | 253 274 | 8 072 | 4 066 | 3 461 864 |

E (2.1) Grunnforskning innen biologi, veterinær- og humanmedisin.

F (2.2) Forskning, utvikling og kvalitetskontroll av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin (unntatt uskadighetstesting).

G (2.3) Sykdomsdiagnostikk.

H (2.4) Beskyttelse av mennesket, dyr og miljøet ved toksikologisk- eller sikkerhetstesting, herunder også uskadighetstesting av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin.

I (2.5) Undervisning og trening.

J (2.6) Annet.

Tabell 3: Antall forsøksdyr benyttet til forsøk for utvalgte formål til beskyttelse av mennesket, dyr og miljøet ved toksikologisk- eller sikkerhetstesting i Norge i 2007, herunder også uskadelighetstesting av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin.

| | Samtlige arter | Hvorav | | |
|---------------|----------------|--------------------|--------------|----------------|
| | | Gnagere og kaniner | Hund og katt | Fisk |
| K (3.1)* | 1 000 | 0 | 0 | 1 000 |
| L (3.2)* | 358 | 358 | 0 | 0 |
| M (3.3)* | 0 | 0 | 0 | 0 |
| N (3.4)* | 756 | 756 | 0 | 0 |
| O (3.5)* | 6 028 | 1 638 | 0 | 4 390 |
| P (3.6)** | 7 871 | 64 | 0 | 1 507 |
| Q (3.7) | 230 941 | 5 | 0 | 230 908 |
| Totalt | 246 954 | 2 821 | 0 | 237 805 |

K (3.1) Stoffer brukt eller beregnet for bruk hovedsakelig i landbruk.

L (3.2) Stoffer brukt eller beregnet for bruk hovedsakelig i husholdningene.

M (3.3) Stoffer brukt eller beregnet brukt hovedsakelig som kosmetikk eller toalettsaker.

N (3.4) Stoffer brukt eller beregnet brukt hovedsakelig som tilsetning til matvarer for mennesker.

O (3.5) Stoffer brukt eller beregnet brukt hovedsakelig i industrien, men som ikke faller under 3.1, 3.2, 3.3, 3.4.

P (3.6) Potensielle eller reelle forurensningsfarer i miljøet som faller inn under de ovenfor nevnte kategorier.

Q (3.7) Sikkerhetstesting av produkter eller utstyr til bruk inne human- eller veterinærmedisin.

* Det primære formål som det var hensikten å bruke det til da testen ble utført.

** Når stoffer som tilhører kategorier som hører hjemme i andre linjer i denne tabell krever testing som forurensning (f.eks. ved lekkasje eller utslipp som fører til forurensning av miljøet) skal denne testing oppføres under linje 3.6.

Tabell 4: Antall forsøksdyr benyttet i Norge i 2007 i forbindelse med sykdom og lidelser*

| | Samtlige arter | Hvorav | | |
|---------------|------------------|--------------------|--------------|------------------|
| | | Gnagere og kaniner | Hund og katt | Fisk |
| R (4.1)** | 13 673 | 13 897 | 0 | 0 |
| S (4.2) | 6 408 | 5 510 | 10 | 0 |
| T (4.3) | 486 | 829 | 0 | 195 |
| U (4.4) | 6 135 | 8 069 | 7 | 0 |
| V (4.5) | 3 084 426 | 344 | 0 | 3 083 947 |
| Totalt | 3 111 128 | 28 649 | 17 | 3 084 142 |

R (4.1) Sykdom hos mennesket: kreft (ikke karsinogenisitetstesting).

S (4.2) Sykdom hos mennesket: Hjerter- og karsykdommer.

T (4.3) Sykdom hos mennesket: Nervøse og mentale forstyrrelser.

U (4.4) Sykdom hos mennesket: Andre sykdommer.

V (4.5) Sykdom hos dyr.

* Dersom arten av sykdommen hos mennesket ikke er entydig kjent, skal registreringen gjøres i linje 4.4.

** Når forsøket gjelder kreft innenfor hjerte-, kar-, hjerne- og nervesystemet skal det registreres i linje 4.1.

Tabell 5: Antall forsøksdyr benyttet i Norge i 2007 i henhold til lovbestemmelser

| | Samtlige arter | Hvorav | | |
|---------------|------------------|--------------------|--------------|------------------|
| | | Gnagere og kaniner | Hund og katt | Fisk |
| W (5.1) | 118 194 | 6 141 | 10 | 112 043 |
| X (5.2a) | 505 | 505 | 0 | 0 |
| Y (5.2b) | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Z (5.3) | 3 114 833 | 21 | 0 | 3 114 794 |
| Totalt | 3 233 532 | 6 667 | 10 | 3 226 837 |

W (5.1) Norge.

X (5.2a) Andre konvensjonspartnere eller medlemsstater.

Y (5.2b) Andre stater (ikke konvensjonspartnere).

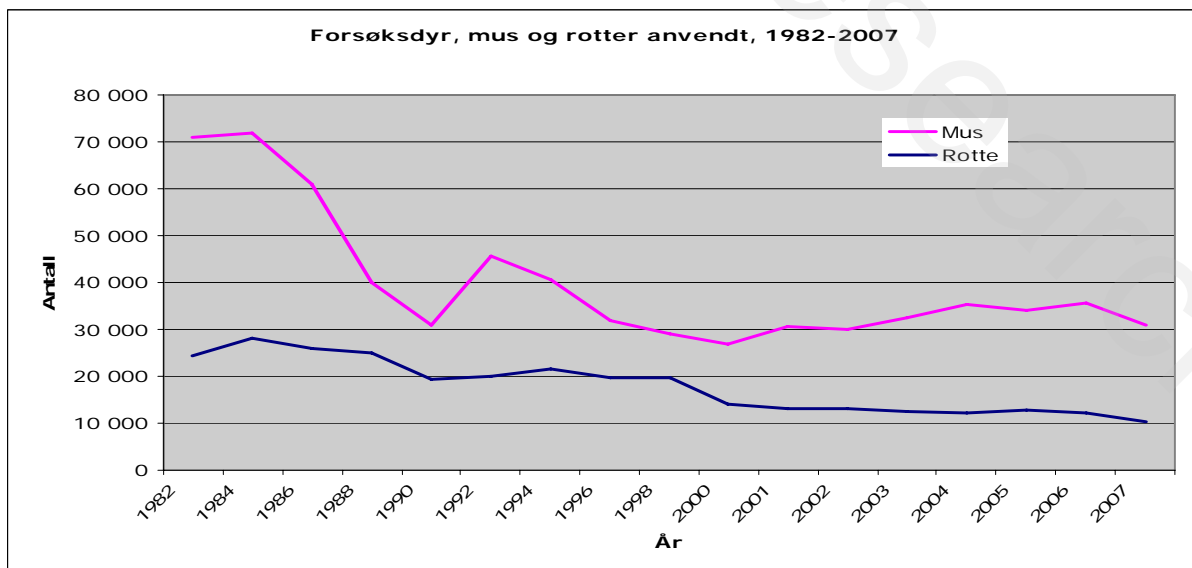
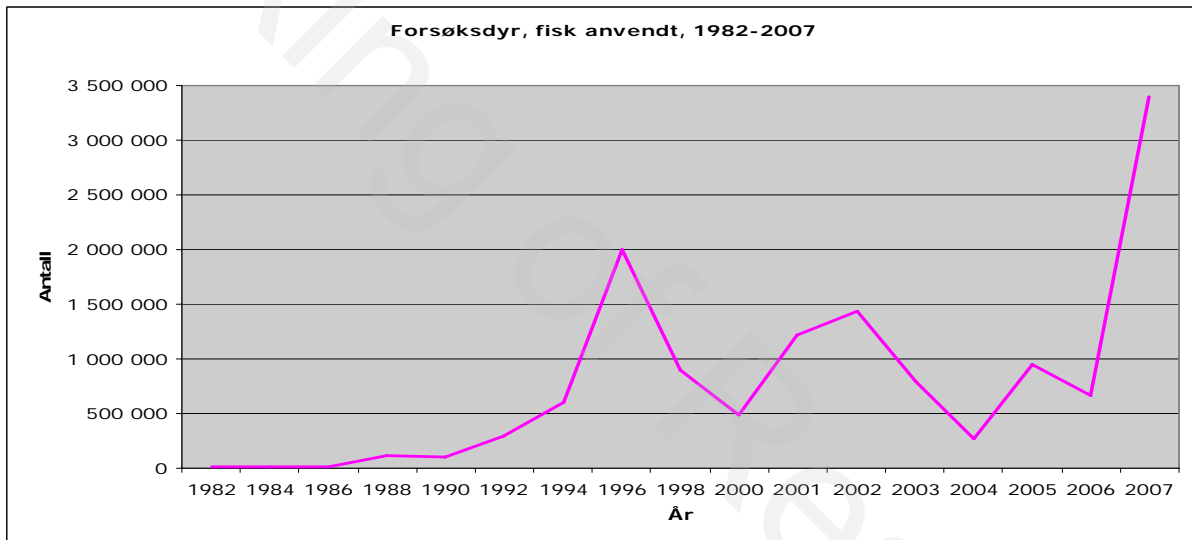
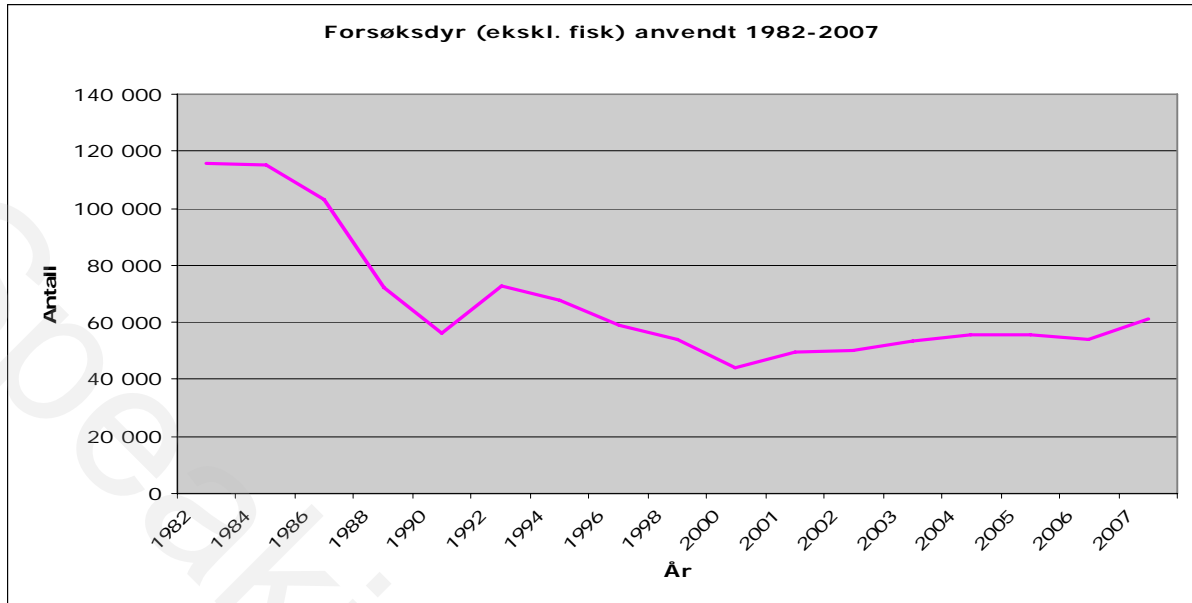
Z (5.3) Kombinasjon av 5.1 og 5.2.

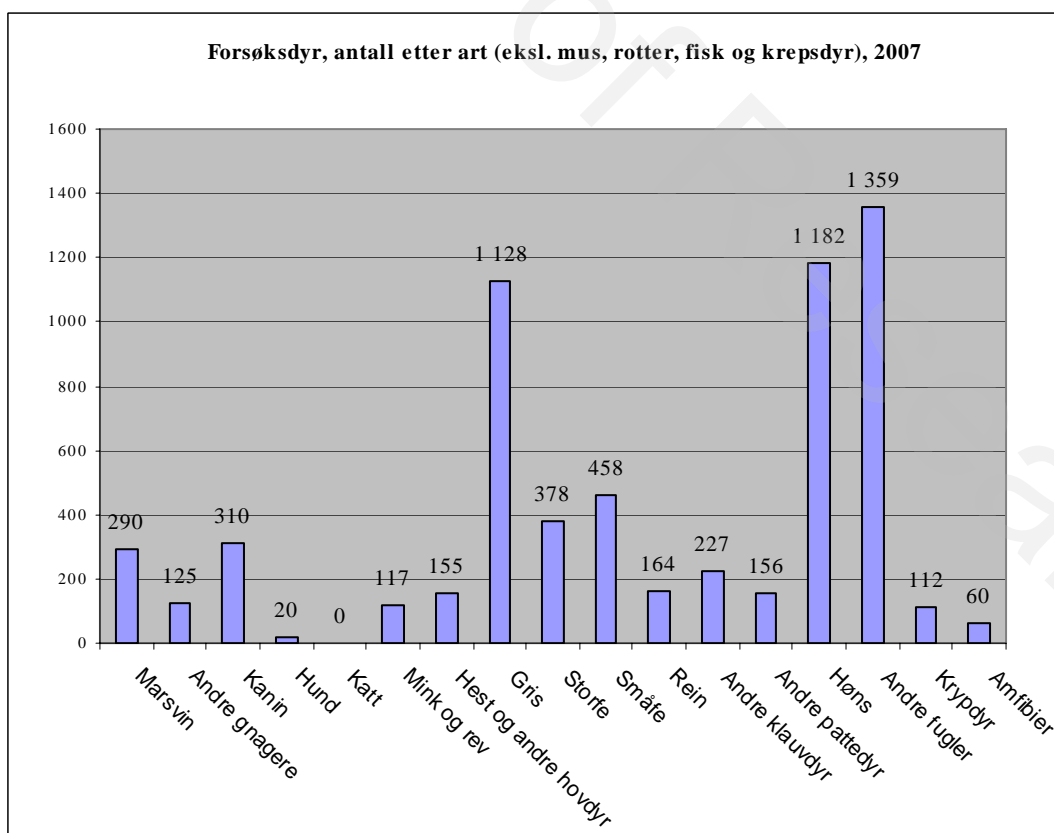
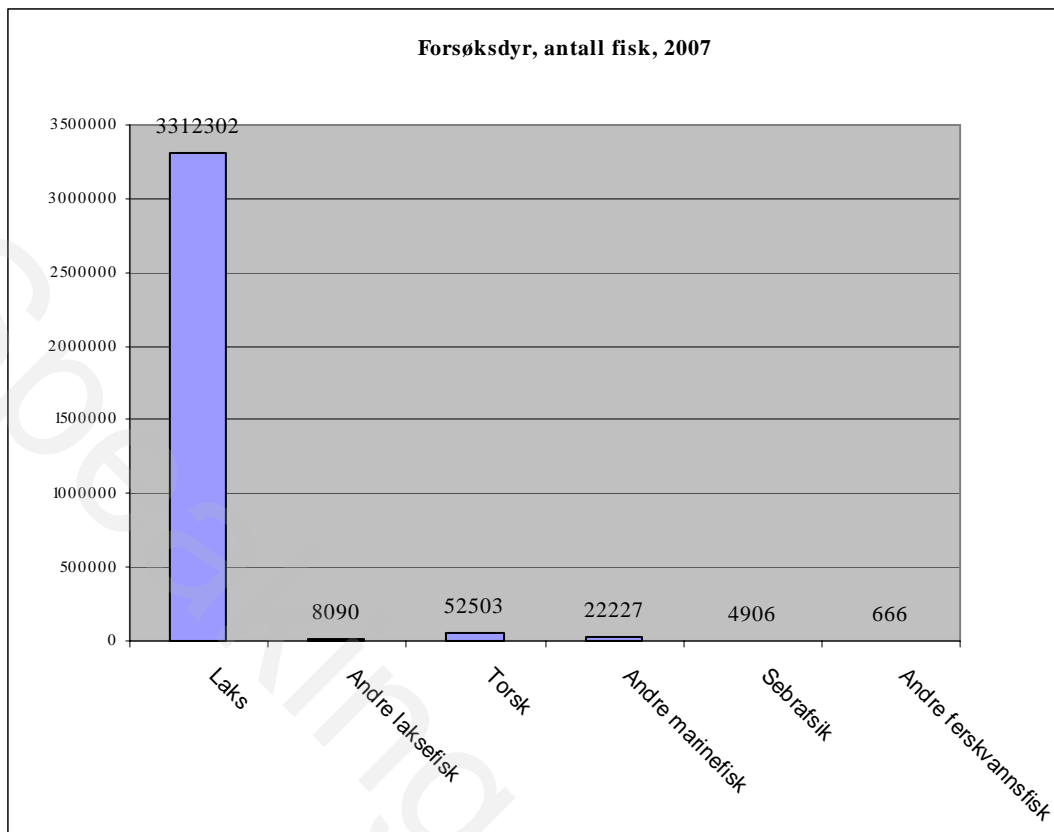
ANNEN STATISTIKK

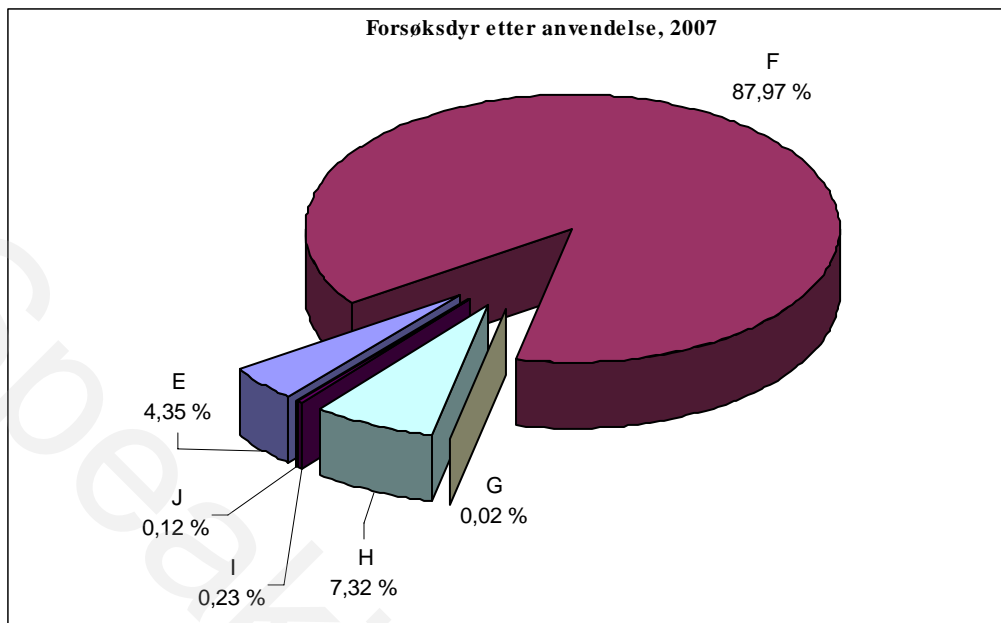
Tabell 7: Oversikt over dyr som ikke regnes som forsøksdyr, 2007.

| | | FISK | ANDRE ARTER |
|--|---|------------------|------------------------|
| Samtlige dyr som ikke regnes som forsøksdyr på forsøksdyravdelingen | | 1 911 455 | 30 340 |
| HVORAV: | | | |
| 1) | Enkel identitetsmerking, uttak av blodprøver ol. på levende dyr, som det ikke er grunn til å anta vil påvirke dyrets normale livsutfoldelse eller som kun medfører helt forbigående lett smerte eller ubehag. | 375 791 | 610 |
| 2) | Forsøk som angår avl/oppdrett, fôring og miljø der det ikke er grunn til å anta at forsøket vil medføre en ufysiologisk tilstand. | 1 035 950 | 6 972 |
| 3) | Forsøk der dyr avlives uten foregående behandling, hvor formålet er forskning. | 24 741 | 7 821 |
| 4) | Forsøk der dyr avlives uten foregående behandling, hvor formålet er undervisning, opplæring eller demonstrasjoner. | 646 | 679 |
| 5) | Overskuddsdyr – dyr som av ulike grunner ikke er benyttet i forsøk. | 434 158 | 10 948 |
| 6) | Annet (f.eks. dyr brukt til helseovervåking av andre forsøksdyr). | 40 169 | 3 310 |

GRAFISK FREMSTILLING AV ENKELTE TALL







E Grunnforskning innen biologi, veterinær- og humanmedisin.

F Forskning, utvikling og kvalitetskontroll av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin (unntatt uskadelighetstesting).

G Sykdomsdiagnostikk.

H Beskyttelse av mennesket, dyr og miljøet ved toksikologisk- eller sikkerhetstesting, herunder også uskadelighetstesting av produkter og utstyr til bruk innen human- og veterinærmedisin.

I Undervisning og trening.

J Annet.